

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: АНАЛІЗ ТИПОВИХ ПОМИЛОК ТА МЕТОДИЧНІ РИЗИКИ

Рязанцева Д.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки*

*Харківського національного автомобільно-дорожнього університету,
м. Харків, Україна*

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики використання інструментів на основі штучного інтелекту (ШІ), таких як ChatGPT, Claude та Gemini, стає невід'ємною частиною самостійної роботи іноземних студентів. Проте, незважаючи на високу швидкість генерації текстів, ШІ демонструє специфічні помилки при роботі з українською мовою, що може дезінформувати здобувачів освіти та спотворювати їхню мовну компетенцію [1].

Найпоширенішою проблемою ШІ при вивченні української як іноземної (УМІ) є використання міжмовних омонімів та калькування з російської мови. Оскільки масиви даних, на яких навчалися моделі, містять велику кількість суржику та нерерагованих текстів з мережі, ШІ часто пропонує іноземцям помилкові варіанти:

- вживання «приймати участь» замість «брати участь»;
- плутанина між «заклювати» (угоду) та «укладати»;
- використання недоречних синонімів, які не відповідають контексту

технічного ЗВО.

Українська мова є складною для ШІ в аспектах відмінювання власних назв та специфічних технічних термінів. Іноземні студенти, покладаючись на ШІ, часто отримують тексти з:

- неправильними закінченнями у родовому відмінку (особливо в назвах деталей машин чи фізичних процесів);
- помилками в узгодженні прикметників з іменниками спільного роду;
- труднощами у вживанні кличного відмінка, який є критично важливим для офіційно-ділової комунікації в українському середовищі.

Особливу складність для генеративних моделей становить специфічна термінологія, що використовується у технічних ЗВО (зокрема в автомобільних та дорожніх галузях). ШІ часто не розрізняє термінологічні нюанси, пропону-

ючи кальки. Під час опису роботи двигуна або дорожніх конструкцій, ІІІ перекладає український технічний термін «вал» як «стержень», або «паливо» як «горюче», що є грубою помилкою в академічному середовищі. Для іноземного студента, який ще не володіє професійним тезаурусом, такі помилки стають «невидимими». В результаті студент засвоює хибну лексичну одиницю, що в подальшому створює бар'єри у комунікації з викладачами профільних кафедр. Більше того, ІІІ схильний до надмірного спрощення синтаксичних конструкцій, що робить створені ним наукові тексти занадто примітивними для рівня вищої освіти [2].

Використання ІІІ створює у іноземного здобувача освіти ілюзію швидкого прогресу. Студент отримує граматично оформлений (на перший погляд) текст і втрачає мотивацію до самостійного аналізу мовних одиниць. Проте ІІІ часто припускається помилок у вживанні сполучників та сполучних слів (наприклад, «замість того, щоб» замінюється на конструкції, характерні для англійської чи російської мов), що порушує логіку викладу думки. Також варто відзначити помилки у використанні фразеологізмів та стійких виразів. ІІІ часто перекладає їх буквально (дослівно), що в контексті української мови виглядає абсурдно. Для іноземного студента, який намагається інтегруватися в українське мовне середовище, використання таких «генерованих» метафор може призвести до соціокультурних непорозумінь.

Часто іноземні студенти використовують чат-боти для перевірки своїх домашніх завдань. ІІІ, намагаючись бути «корисним», може виправляти правильні, але складні українські конструкції на простіші, проте менш точні. Крім того, ІІІ не здатний пояснити етимологію слова або підібрати контекстуальний синонім, що враховує регіональні особливості (наприклад, специфіку мовлення саме у Харкові чи східному регіоні України). Це обмежує розвиток мовного чуття у студента і робить його підготовку шаблонною.

Для іноземця важливо розуміти не лише граматику, а й культурний контекст. ІІІ часто «галюцинує», приписуючи українській мові мовні конструкції, характерні для інших слов'янських мов, або використовуючи застарілі архаїзми, що робить мовлення студента штучним та не природним. Також ІІІ не завжди здатен розпізнати тонку межу між офіційним стилем та розмовним, що призводить до стилістичного дисонансу в письмових роботах студентів.

Для мінімізації негативного впливу помилок ІІІ, викладачам технічних ЗВО рекомендується:

- впроваджувати завдання на «критичне редагування» згенерованих ШІ текстів;
- акцентувати увагу на словниках сталих виразів та сервісах перевірки (наприклад, «Словник UA» або «Mova.info»);
- використовувати ШІ лише як допоміжний інструмент для генерації ідей, а не як фінальний лінгвістичний еталон.

Штучний інтелект є потужним, але нестабільним інструментом у підготовці іноземних студентів. Тільки через поєднання інноваційних технологій з фундаментальною філологічною експертизою викладача можна досягти високої якості мовної підготовки в умовах сучасної вищої школи.

Список використаних джерел:

1. Чумаченко Д. ШІ й освіта 2026: нові виклики та можливості для вищої школи в Україні. *Освіторія Медіа*. 2026. URL: <https://osvitoria.media>
2. Використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі: методичні рекомендації для викладачів мовних дисциплін. / Уклад. О. В. Семенов та ін. Київ : МОН України, 2025. 48 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Семененко І.Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки*

*Харківського національного автомобільно-дорожнього університету,
м. Харків, Україна*

Сьогодні, в умовах воєнного стану, спричиненого повномасштабною агресією, українська освітня система зіткнулася з безпрецедентними викликами, що перевіряють її на стійкість і здатність до адаптації. Заклади вищої освіти були змушені перейти до гнучких, переважно дистанційних форм роботи з метою збереження життя студентів і забезпечення безперервності навчального процесу. Незважаючи на успішне збереження функціональності, такий трансформаційний період особливо гостро вплинув на якість підготовки іноземних студентів.